

Lietuvos Respublikos Prezidentui
Lietuvos Respublikos Ministrui Pirmininkui
Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkui
Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai
Lietuvos Respublikos kultūros ministerijai
Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijai
Lietuvos Respublikos Seimo frakcijų seniūnams
Lietuvos Respublikos tautinių mažumų departamentui prie LRV
Lietuvos Respublikos parlamentinių partijų vadovybėms

REZOLIUCIJA

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKO TAUTINIŲ MAŽUMŲ TEISIŲ APSAUGOS

LiJOT Asamblėja nr. 56

2023 m. balandžio 22-23 d., Druskininkai

Lietuvos jaunimo organizacijų taryba (toliau – LiJOT) didžiausia nevyriausybinė jaunimo organizacijų sąjunga Lietuvoje, vienijanti 72 nacionalines jaunimo ir su jaunimu dirbančias organizacijas, savivaldybių jaunimo organizacijų tarybas, pozityviai vertindama ir sveikindama 18-osios Lietuvos Respublikos Vyriausybės¹ ir 2020-2024 metų kadencijos Seimo² pastangas³ dėl tautinėms mažumoms priklausančių asmenų teisių padėties gerinimo Lietuvoje, išreiškia susirūpinimą dėl to, jog nepaisant bendros tautinėms mažumoms priklausančių asmenų teisių padėties objektyvaus gerėjimo, iki šiol Lietuvoje nėra galiojančio įstatymo, kuris apibrėžtų ir nustatytų tautinėms mažumoms priklausančių asmenų teises ir pareigas, bei valstybės įsipareigojimus tautinėms mažumoms priklausančių asmenų atžvilgiu.

¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybė, <https://www.lrvalstybe.lt/valstybine-institucija/vyriausybes-sudetis>

² Lietuvos Respublikos Seimas, <https://www.lrvalstybe.lt/valstybine-institucija/seimo-nariai>

³ 2022 m. sausio 18 d. [Nr. XIV-903](#) Lietuvos Respublikos asmens vardo ir pavardės rašymo dokumentuose įstatymo priėmimas.

Tautinės mažumos yra neatsiejama mūsų visuomenės dalis, su Lietuva susijusi ilgalaikiais istoriniais ir kultūriniais saitais. Ištikus šimtmečius tautinėms bendrijoms teko svarbus vaidmuo: jos prisidėjo kuriant Lietuvos valstybę ir ginant jos laisvę bei Nepriklausomybę. Sąjūdžio laikais 26 tautinių bendruomenių atstovai palaikė tautinės deklaracijos idėją, kurios tikslas – parodyti, kad tautinės mažumos pritaria Lietuvos Nepriklausomybės siekiams. Visų Lietuvoje gyvenančių tautybių piliečiai įsijungė į tautinio atgimimo judėjimą: palaikė referendumą dėl sovietinės kariuomenės išvedimo iš Lietuvos, stovėjo Baltijos kelyje, gynė šalies Nepriklausomybę per 1991 m. sausio įvykius ir rugpjūčio pučo metu.⁴

Remiantis Lietuvos Respublikos 2021 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo rezultatais, 2021 m. Lietuvoje gyveno 2 mln. 810 tūkst. gyventojų, iš kurių 432 tūkst. yra tautinių mažumų atstovai.⁵ Lietuvoje yra keliolika oficialiai pripažintų tautinių mažumų, tokių kaip lenkai, rusai, baltarusiai, ukrainiečiai, žydai ir kt. Kiekviena tautinė mažuma turi savo unikalų kultūrinį paveldą, kalbą, tradicijas ir papročius, kurie prisideda prie Lietuvos kultūrinės ir socialinės įvairovės.

Tautinių mažumų svarba Lietuvoje yra didelė. Jos atlieka svarbų vaidmenį skatinant tarpkultūrinį dialogą, kuris yra esminis siekiant tolerancijos ir solidarumo tarp skirtingų tautybių žmonių. Be to, tautinės mažumos sudaro dalį Lietuvos visuomenės ir turi teisę išsaugoti savo kultūrą, kalbą ir tradicijas. Ši teisė yra užtikrinta Lietuvos Konstitucijoje ir tarptautinėse konvencijose, kurias Lietuva yra ratifikavusi. Svarbu užtikrinti, kad tautinių mažumų teisės būtų gerbiamos ir kad joms būtų suteikta galimybė išsaugoti savo kultūrą ir kalbą, kad jos galėtų puoselėti savo identitetą ir prisidėti prie Lietuvos vystymosi.

Dabartiniame geopolitiniame kontekste, kai teroristinė Rusija vykdo karą Ukrainoje, skleidžia propagandą, kaip, pavyzdžiui, karą pateisina rusų tautinės mažumos engimu Ukrainoje, tarptautiniu mastu kėsina į demokratinių valstybių susilpninimą, suprantama, kad provakarietišku nuostatų įtvirtinimo aspektas tampa prioritetiniu.

⁴Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, „Tautinės mažumos Lietuvoje“ <https://tmde.lrv.lt/lt/tautiniu-mazumu-kulturos-centrai-ir-tautines-bendrijos/statistika>

⁵ Lietuvos Respublikos kultūros ministerija, „Tautinės mažumos“, <https://lrkm.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/tautines-mazumos-1>

Rusijos propaganda Lietuvoje yra pavojinga dėl kelių priežasčių. Pirmą, ji gali skatinti netoleranciją, nesantaiką ir susiskaldymą tarp Lietuvos gyventojų. Rusijos propagandos tikslas yra sukelti nesutarimus tarp skirtingų etninių grupių ir skatinti nepasitikėjimą Lietuvos valdžia, demokratijos principais ir mūsų šalies integracija į Europos Sąjungą. Antra, ji gali paveikti Lietuvos energetinio saugumo ir užsienio politikos sprendimus, nes propagandos priemonėmis siekiama formuoti neigiamą nuomonę apie Vakarų valstybes ir palaikyti Rusijos interesus.

LiJOT, dėstydamą poziciją dėl Lietuvos Respublikos tautinių mažumų teisių apsaugos, apibrėžia ir daro skirtį tarp šių rezoliucijai aktualių svarbiausių sąvokų:

Tautinė tapatybė – asmens laisvai pasirenkamas tapatinimasis su kuria nors tautybe.

Tautinė mažuma – Lietuvos Respublikos teritorijoje gyvenantys Lietuvos Respublikos piliečiai, kuriems būdinga kitokia nei tautinei daugumai tautinė tapatybė.

Tautinė bendrija – tikslo išsaugoti tautinę tapatybę vienijama organizuota tautinei mažumai priklausančių asmenų grupė.

Tautinės mažumos kalba – tautinės mažumos kalba vartojama kaip gimtoji, kuri nėra šalies valstybinė kalba.

LiJOT, siekianti užtikrinti tautinėms mažumoms priklausančių asmenų teises ir laisves, įskaitant ir tautinėms mažumoms priklausančią jaunimo grupę, kviečia atsakingas valstybės institucijas ir valstybės vadovus imtis reikalingų veiksmų ir dėti visas įmanomas pastangas reglamentuojant ir nustatant tautinėms mažumoms priklausančių asmenų teises ir pareigas bei valstybės įsipareigojimus jų atžvilgiu.

LiJOT siekia, jog tautinėms mažumoms priklausantys asmenys Lietuvos Respublikoje būtų horizontaliai teisiškai pripažinti ir jų atžvilgiu būtų užtikrintas nediskriminavimo principas. LiJOT mano, jog tautinėms mažumoms priklausančių asmenų istorijos, kultūros,

kalbos⁶ ir kalbinio identiteto⁷, asmens vardo ir pavardės originalaus rašymo, švietimo, kultūros, informacinės sklaidos ir atstovavimo interesai turi būti aiškiai reglamentuoti, užtikrinant tautinėms mažumoms priklausančių asmenų teisių apsaugą.

Horizontalus teisinis pripažinimas

LIJOT įsitikinusi, jog atsakingų valstybės institucijų ir vadovų pareiga yra užtikrinti įstatymo, kuris apibrėžtų tautinėms mažumoms priklausančių asmenų teises ir pareigas bei valstybės įsipareigojimus jiems, priėmimą ir įgyvendinimą.

Nediskriminavimo principas

Tautinių mažumų atstovų asmens, politinės, pilietinės, ekonominės, socialinės, kultūrinės teisės yra įstatymo numatyta tvarka užtikrinamos ir gerbiamos.

Tautinei mažumai priklausantis asmuo turi teisę laisvai pasirinkti dėl to, ar jis turi būti traktuojamas kaip tautinei mažumai priklausantis asmuo ir dėl tokio savo pasirinkimo jis negali būti diskriminuojamas, ir jam turi būti suteiktos lygiavertės įstatymais numatytos teisės, kurios taikomos ir ne tautinėms mažumoms priklausantiems asmenims.

Kultūra ir informacijos sklaida

Turi būti užtikrintos kokybiškos medijų alternatyvos, kad Lietuvos gyventojai galėtų gauti objektyvią informaciją apie tai, kas vyksta šalyje ir pasaulyje. Nepriklausomos, kritiškai mąstančios ir profesionalios žiniasklaidos veikla yra esminis demokratinės visuomenės elementas, nes tik tokia žiniasklaida gali atlikti svarbų vaidmenį užtikrinant skaidrumą ir atskaitomybę.

Tautinei mažumai priklausantys asmenys turi teisę puoselėti ir plėtoti savo kultūrą, papročius ir kalbą, šiems asmenims turi būti užtikrinta teisė steigti visuomenės informavimo

⁶ Kalba - bendruomenės vartojama sistema, susidedanti iš žodžių, gramatikos ir sintaksės taisyklių, kuri leidžia žmonėms bendrauti tarpusavyje.

⁷ Kalbinis identitetas - žmogaus tapatumo dalis, susijusi su jo ar jos kalbos naudojimu ir tapatybe. Tai apima žmogaus kalbos mokėjimą, jo ar jos gebėjimą suprasti ir naudoti tam tikras kalbos taisykles ir formuluoti mintis bei idėjas savo kalba.

priemonės ir jose skleisti informaciją tautinių mažumų kalba. Šioms veikloms valstybės ir savivaldybių institucijos turi numatyti atitinkamas lėšas.

Kalba ir kalbinis identitetas

Kiekvienas tautinei mažumai priklausantis asmuo turi teisę laisvai ir nevaržomai, privačiai ir (ar) viešai, žodžiu ir (ar) raštu vartoti savo gimtąją kalbą.

Kiekvienas tautinei mažumai priklausantis asmuo turi teisę kreiptis žodžiu arba raštu tautinės mažumos kalba į viešojo administravimo subjektus.

Viešieji užrašai gali būti užrašomi ir tautinės mažumos kalba, kai greta yra lygiavertis užrašas ir valstybine kalba.

Asmens vardas ir pavardė

Tautinėms mažumoms priklausantiems asmenims turi būti užtikrinta galimybė asmens tapatybės dokumentuose ir viešojo administravimo subjektų įrašuose savo vardą ir pavardę įrašyti lotyniškos abėcėlės rašmenimis su diakritiniais ženklais ir originalia užrašymo forma.

Švietimas

Tautinei mažumai priklausantis asmuo turi teisę mokytis šios tautinės mažumos kalba ir steigti nevalstybines mokyklas organizuojančias ugdymo procesą tautinių mažumų kalba. Turi būti valstybiniu mastu plėtojamos iniciatyvos dėl užsienio universitetų (provakarietiškos krypties ir ar Europos sąjungos valstybių, kurios tautinės mažumos gyvena Lietuvoje) bendradarbiavimo sutarčių ir universitetų filialo steigimo Lietuvoje.

Valstybės institucijos turi užtikrinti pedagogų, kurie vykdytų tautinėms mažumoms priklausančių asmenų ugdymą, vadovėlių ir kitų mokymo priemonių tautinių mažumų kalba prieinamumą.

Valstybės ir savivaldybės institucijos, kurdamos ir atnaujindamos tautinių mažumų ugdymo įstaigų ugdymo turinį ir įgyvendindamos švietimo teikėjų tinklo pertvarką,

uždarymą, restruktūrizavimą privalo konsultuotis su įvairiais tautinių mažumų interesų atstovavimo vienetais.

Atstovavimas

Priimant sprendimus, susijusius su tautinių mažumų teisėmis, turi būti glaudžiai bendradarbiaujama ir konsultuojamasi su tautinėmis bendrijomis, jaunimo ir nevyriausybinėmis organizacijomis bei kitais suinteresuotais asmenimis, veikiančias tautinių mažumų teisių apsaugos lauke.

Užtikrinant tautinių mažumų teises turi būti įkurtas visuomeniniais pagrindais tautinių mažumų interesų atstovavimo vienetas, kuris konsultuoja valstybės ir savivaldybės institucijas tautinių mažumų klausimais ir saugoma esama valstybinė įstaiga veikianti - Lietuvos Respublikos tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės.

Prezidentas

Domantas Katalė